

Tıpta Uzmanlık Kurulu: Nereden nereye?

Prof. Dr. Fahri Ovalı

Orta öğrenimini Özel Darüşşafaka Lisesinde tamamladı. 1985 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 1996'da doçent, 2003'te profesör oldu. 2003-2005 yıllarında Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görev yaptı. 2005 yılından beri Zeynep Kamil Kadın ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'nde Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi Klinik Şef olarak yürüttüğü görevine başhekim olarak devam etmektedir. 2008 yılından beri Tıpta Uzmanlık Kurulu (TUK) Üyesi olan Dr. Ovalı'nın ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış 200'den fazla makalesi mevcuttur.

Günlük konuşmalarda doktorların, felsefi ve ideal anlamda hekimlerin, teknik ve mevzuat anlamında ise hekimlerin her türlü hak, yetki ve sorumlulukları ile uzmanlık ile ilgili her türlü işlerinin temelini oluşturan ana mevzuat, günümüze kadar birçok kez değişikliğe uğramasına rağmen, hala daha yürürlükte bulunan 11.4.1928

Tarih 1219 Sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatların Taz-ı İcrasına Dair Kanun'dur. İlk çıktığı haliyle bu kanunda, uzmanlık eğitimi ile ilgili herhangi bir özel madde bulunmamaktadır. Ancak özellikle 2000'li yıllardan sonra yapılan değişiklikler ve eklenen maddelerle uzmanlık dalları ve eğitimleriyle ilgili maddeler kanuna girmiştir. 6.Eylül.1962 ve 11199 sayılı resmi gazetede yayınlanan Tababet Uzmanlık Tüzüğü'ne göre uzmanlık

dalları, a. Klinik tababet uzmanlıkları, b. Koruyucu tababet uzmanlıkları, c. Laboratuvar uzmanlıkları, d. Akademik uzmanlıklar olmak üzere 4 ana başlık altında toplanmıştır. Günümüzdeki klinik uzmanlık alanlarının büyük bir çoğunluğu klinik tababet uzmanlıkları başlığı altında toplanırken, halk sağlığı, epidemiyoloji, bakteriyoloji ve enfeksiyon hastalıkları, mikrobiyoloji, viroloji, immünoloji, mikoloji, parazitoloji, okul ve spor tababeti, iş

tababeti, rehabilitasyon, havacılık tababeti, denizcilik tababeti ve genel askeri tababet uzmanlığı koruyucu tababet uzmanlıkları başlığı altında zikredilmiştir. Laboratuvar uzmanlık alanları olarak biyokimya, patoloji, farmakodinami, farmakoloji ve radyodiyagnostik sayılırken akademik uzmanlık alanları olarak adli tıp, anatomi, fizyoloji, fizyopatoloji, histoloji ve embryoloji ile tıp tarihi ve deontoloji sayılmıştır. Yine bu tüzükte asistanların özellikleri, asistanlığa kabul şartları, her dala ilişkin rotasyonlar, uzmanlık sınavı ve jürilerin teşkili, yabancı uyrukluların asistanlığı gibi konular yer almıştır.

5 Nisan 1973 tarihinde yürürlüğe giren Tababet Uzmanlık Tüzüğü'nde ilk kez yan dallar mevzuata girmiştir. Bu tüzükte, 14 hastalıkları altında kardiyoloji, gastroenteroloji, endokrinoloji ve metabolizma, hematoloji, alerji, romatoloji, nefroloji ve geriyatri; göğüs hastalıkları altında alerji, çocuk sağlığı ve hastalıkları altında çocuk kardiyoloji, çocuk endokrin ve metabolizma hastalıkları, çocuk nörolojisi, çocuk hematolojisi, çocuk nefrolojisi ve alerjik hastalıklar; bakteriyoloji ve enfeksiyon hastalıkları altında epidemiyoloji ve alerjik hastalıklar; ruh sağlığı ve hastalıkları altında çocuk ruh sağlığı ve hastalıkları; deri ve zührevi hastalıklar altında alerjik hastalıklar; genel şirürji altında gastroenteroloji şirürjisi; fizik tedavi ve rehabilitasyon altında romatoloji; hidroklimatoloji altında romatoloji; halk sağlığı altında epidemiyoloji, işçi sağlığı ve güvenliği, okul sağlığı ile askeri sağlık hizmetleri hekimliği; mikrobiyoloji altında viroloji, parazitoloji, immünoloji ve mikoloji; patolojik anatomi altında sitoloji; yan dal olarak yer almıştır. Daha sonra kaldırılmasına rağmen, aynı yan dala birden çok ana daldan asistan alınması uygulaması 2009 Tıpta Uzmanlık Yönetmeliğinde tekrar gündeme gelecektir.

Aynı tüzüğe göre, asistanlık sınavlarının hazırlanmasından ve yürütülmesi, Tababet Uzmanlık Kurulu'nun saptayacağı esaslara göre Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliğe göre belirlenmesi esası getirilmiştir. Bu tüzükte, Tababet Uzmanlık Kurulu'nun yapısı, görevleri, çalışma şekli vb. gibi birçok özellik ayrıntılı bir şekilde belirtilmiş olmasına rağmen, bu kurul sürekli olarak çalışmamıştır.

22 Mayıs 1974 tarihinde Tababet Uzmanlık Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin 1. Maddesinde, "Herhangi bir tıp dalında uzman olacakların aynı kural ve koşullarda yetişmelerini sağlamak üzere Tababet Uzmanlık Kurulunun kuruluş ve çalışma şekli; asistan yetiştirmeye yetkili kılınacak sağlık kurum ve birimlerinin nitelikleri, asistan yetiştirmeye yetkili kılınacak uzmanların nitelikleri, asistan eğitim plan ve programlarının esasları, asistanlık giriş

sınav sorularının hazırlanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi, uzmanlık sınav jürilerinin oluşum esasları, uzmanlık sınav şekli ve değerlendirilmesi ve bunlarla ilgili diğer hususlar bu Yönetmelikle düzenlenir." denmektedir. 4. Maddede ise, "Tababet Uzmanlık Kurulu 11 üyeden oluşur. Bu maksatla Bakanlık 6, kuruluş tarihleri sırasına göre 2 Tıp Fakültesi birer, Gülhane Askerî Tıp Akademisi 1, Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü ve Türk Tababet Birliği Merkez Konseyi de 1 üye seçerler." Hükmü getirilmiştir. Madde 5'te ise, kurulun görevleri sayılırken "Tababet Uzmanlık Kurulunun görevleri, Tıp Fakülteleri, Dış Hekimliği Fakülteleri ve Yüksek Okulları ile Gülhane Askerî Tıp Akademisi dışında; a) Asistan yetiştirmeye yetkili kılınacak sağlık kurum ve birimlerinin niteliklerini, b) Asistan yetiştirmeye yetkili kılınacak uzmanların niteliklerini, c) Asistanlık eğitimi plan ve programlarının esaslarını, d) Asistanlığa giriş sınav sorularının hazırlanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi esaslarını, e) Uzmanlık sınav jürilerinin oluşum esaslarını, saptamaktır." denmiştir. Bu maddede, kurul görevlerinin üniversite hastaneleri ve Gülhane Askerî Tıp Akademisini kapsadığı ve yalnızca

Tıpta Uzmanlık Kurulu, Temmuz 2008'den bu yana 50'ye yakın toplantı yaparak gündemindeki konuları tartışmış ve çözümler üretmeye çalışmıştır. Tıpta uzmanlık sınavı, uzmanlık öğrencilerinin eş durumu, rapor, olumsuz kanaat vb. nedeniyle nakillerinin gerçekleştirilmesi, eğitim kurumlarının denetlenmesi ve en önemlisi de uzmanlık alanlarının müfredat ve standartlarının belirlenmesi, kurulun en önemli çalışma alanlarını oluşturmaktadır.

Ülkemizde uzmanlık eğitimi ve bunu düzenleyen mevzuat zaman içinde birçok değişikliğe uğramıştır. Uzmanlık eğitiminin standartlarının belirlenmesi, müfredatın oluşturulması ve bunlara göre akreditasyonların yapılması çalışmaları hızla devam etmekte olup Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun en büyük amacı, uzmanlık eğitiminin dünya standartlarında verilebilmesi ve konusunda yetkin uzmanların yetiştirilmesidir.

Sağlık Bakanlığı'na bağlı eğitim ve araştırma hastaneleri ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Eğitim verecek kurumların yatak sayılarının bu yönümlülikle standardize edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Kurumlarda yeni birimlerin açılması ve yatak sayısının belirlenmesi ise Bakanlık kararına bırakılmış, bu konuda herhangi bir standart veya açıklama getirilmemiştir. Yine aynı yönetmelikte, her birimde eğitici olarak bir şef, iki şef yardımcısı ve yeteri kadar başasistan bulunması gerektiği belirtilmiş, birden çok şefin bulunduğu hastanelerde koordinatör şeflik kurulması hüküm altına alınmıştır. Birimlerde çalışabilecek asistan kapasitesi ile ilgili olarak ise, "Birimlerde en fazla kaç asistan bulunabileceği ilgili birimin fiziki yapısı, personel ve ekipman durumu, hasta potansiyeli ile fonksiyon ve özelliklerine göre ilgili kurumun Eğitim Planlama ve Koordinasyon Kurulunun görüşü dikkate alınarak Bakanlıkça belirlenir" denmiştir. 26. Maddede ise "Birimlerde, birimlerin fonksiyon ve özelliklerine göre tıp bilimi gelişmeleri de göz önünde tutularak rutin hizmetlerle asistan yetiştirilmesine uygun faaliyet ve uygulamalar yapılır" denerek günümüzdeki afiliasyon uygulamalarının ilk temelleri atılmıştır. Ayrıca, eğitimde yer alacak şef, şef yardımcısı ve başasistanlar ile asistanların kabul kriterleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Birimlerde bulunacak asistan sayısı ise, yatak sayısı göz önüne alınarak, her bir uzmanlık dalı için ayrı ayrı listelenmiştir. Yan dallara, ana dalda bulunan asistan sayısının yarısının verilebileceği hükümü getirilmiştir.

1983 yılında yapılan bir tüzük değişikliği ile "ana dallarda uzmanlık hakkını kazanmış olup ana dalla ilgili yan dallardan birinde en az on yıl süreyle araştırma, inceleme yapmak ve bu alanda bilimsel yayınlarda bulunmak suretiyle bilgi, görgü ve becerilerini geliştirmiş olanlardan bu yan dalda uzmanlık belgesi almak isteyenlere, bu Tüzüğün yayımı tarihinden başlayarak altı ay içinde başvurularını halinde, çalışmalarına ilgili belgeler Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Tababet Uzmanlık Kurulunca değerlendirilerek uygun görülenlere Bakanlıkça yan dal uzmanlık belgesi düzenlenir ve uzmanlıkları tescil edilir" denmiş ve bu bağlamda Ç. kardiyojisi, ç. endokrinolojisi, ç. nörolojisi, ç. hematolojisi, ç. nefrolojisi, ç. alerjisi ve Tıbbi onkoloji yan olarak kabul edilmiştir. 1990 yılında yapılan başka bir tüzük değişikliği ile de "Geçici Madde 2'de kardiyojisi bilim dalı bulunan tıp fakültesi hastanelerinde en az bir yıldan beri kardiyojisi ağırlıklı iç hastalıkları uzmanlık çalışması yapmakta olanlar, bu Tüzüğün yürürlüğe girmesinden

İtibaren iki ay içerisinde kurumlarına başvuruları ve kardioloji bilim dalı başkanının kabulü halinde, kardioloji ana bilim dalında uzmanlık eğitimine devam ederler. Bunların iç hastalıkları uzmanlık eğitiminde geçirdikleri süreler kardioloji uzmanlığı süresinden sayılır.

Geçici Madde 3'de ise "Bu Tüzük hükümlerine göre uzmanlık belgesi aldıktan sonra Yurt içinde veya Yurt dışında beş yıl süreyle çocuk enfeksiyon hastalıkları, neonatoloji yan dallarında araştırma ve inceleme yapmak ve bu alanda bilimsel yayınlarda bulunmak suretiyle bilgi, görgü ve becerilerini geliştirip bu dallarda uzmanlık belgesi almak isteyenlerden bu Tüzüğün yayımı tarihinden itibaren iki ay içinde başvuruları halinde, çalışmalarıyla ilgili belgeler Sağlık Bakanlığı Tababet Uzmanlık Kurulunca değerlendirilerek, uygun görülenlere Bakanlıkça uzmanlık belgesi düzenlenir ve uzmanlıkları tescil edilir." hükmü getirilerek yan dalların sayısı artırılmıştır. 1995 yılında ise yine benzer şekilde İç hastalıklarında Geriatri, İç hastalıkları ve Genel cerrahide ise İlk ve Acil yardım yan dal halini almıştır.

Bu yıllarda Tababet Uzmanlık Tüzüğü'nün baştan tekrar düzenlenmesi gündeme gelmiştir. Temmuz 1997'de Danıştay'ca onaylanarak Başbakanlığa gönderilen Tüzük taslağında; Tıpta Uzmanlık Kurulu tarif edilmiştir. Bu uzlaşma metni, Danıştay tarafından onaylanarak 11.7.1997 tarihli kararla Başbakanlığa gönderilmiş ancak Refah-Yol Hükümeti'nin değişmesi sonucu Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmeden yeniden Sağlık Bakanlığı'na geri gönderilmiştir. 12-14 Şubat 1999 tarihlerinde Kızılcahamam'da yapılan ve Sağlık Bakanlığı, YÖK ve TTB temsilcilerinin katıldığı bir toplantıda, Tüzük üzerine yapılan tartışmalar Temmuz 1997 metni üzerinde görüş birliğinin sağlanmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak 2000 yılına kadar Tababet Uzmanlık Kurulu toplanamamıştır. 2001 yılında Tıpta Uzmanlık Kurulu, 1974 yönetmeliğinde değişiklik gündemiyle toplanmış, birimlerde asistan sayısı belirlenirken, Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun görüşünün alınması ve merkezi bilgi ve yeterlik sınavı yapılması konusunda karar alınmasına rağmen bu kararlar uygulanamamıştır. Tıpta uzmanlık kurulu 2002 yılında da iki kez toplanmış, ancak tüzüğe bağlı bir yönetmelik çıkarılamamış ve daha sonra da üyelerin devam etmemesi üzerine toplanamaz hale gelmiştir.

2005 yılında Danıştay; tıpta uzmanlık eğitimiyle ilgili esasları belirlemek konusundaki yetkinin, sadece Sağlık Bakanlığı'nca kullanılmayacağı, Yüksek Öğretim Kurulu'nun da bu konuda yetkili olduğunun kabulünün zorunlu olduğu, tıpta uzmanlık eğitimi konusunda uzmanlık eğitimi veren ve bu eğitimle ilişkisi

bulunan kurum ve kuruluşların katılımıyla oluşturulacak işlevsel bir kurulun varlığına gerek olduğu, bu kurulunda oluşumu ve görevleri itibarıyla sürekli kurul niteliğinde olacağına dikkate alınması gerektiğini öne sürerek Tıpta Uzmanlık Tüzüğü'nü iptal etmiştir. Bunun üzerine 2005 yılı Mayıs ayında Başbakanlık tarafından Danıştay Başkanlığı'na incelenmek üzere Tıpta Uzmanlık Tüzüğü Tasarısı sunulmuş fakat 2006 yılı Mayıs ayında, Danıştay 1. Dairesi Tüzük tasarısını reddetmiştir. Son olarak Nisan 2007'de 1219 sayılı yasada yapılan bir değişiklikte, Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun oluşumu ve görevleri tanımlanmıştır. Bu yasal düzenleme iptali için açılan dava Anayasa mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Bu yasa ile Tıpta Uzmanlık Kurulu (TUK) Bakanlık Müsteşarı, ilgili genel müdür ve 1. Hukuk Müşaviri, biri dış tabibi olmak üzere eğitim hastanelerinden Bakanlığın seçeceği beş, dört tıp fakültesinden ve bir dış hekimliği fakültesinden YÖK'ün seçeceği birer, Gülhane Askeri Tıp Akademisi ve Fakültesinin seçeceği bir, Türk Tabipleri Birliğinin seçeceği bir, Türk Dış Hekimleri Birliği'nin seçeceği bir üyeden oluşmuştur. İlk toplantısını Temmuz 2008'de yapan TUK, öncelikle Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği (TUEY) üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmış ve oluşturulan taslak, Bakanlar Kurulu'na sunulmuş 18.07.2009 tarihinde Tıpta ve Dış hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği (TUEY) yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte ilk değişiklik ise Temmuz 2011 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu yönetmelikle ilk kez dış hekimliğinde "uzmanlık" statüsü kabul edilmiş ve ağız, yüz ve çene cerrahisi, ağız, diş ve çene cerrahisi, endodonti, ortodonti, pedodonti, periodontoloji ve protetik diş tedavisi ile askeri sağlık hizmetleri ana dallarında, bu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce o ana dal alanında yurt içinde veya yurt dışında en az dört yıl eğitim kurumlarında olmak üzere altı yıl süreyle araştırma, uygulama ve inceleme yapmış bulunanlara uzmanlık yetkisi verilmiştir. Yine aynı yönetmelikle algoloji, askeri psikiyatri, cerrahi onkoloji, çocuk acil, çocuk genetik hastalıkları, çocuk göğüs hastalıkları, çocuk kalp ve damar cerrahisi, çocuk radyolojisi, çocuk romatolojisi, çocuk ürolojisi, çocuk yoğun bakımı, el cerrahisi, geriatri, harp cerrahisi, jinekolojik onkoloji cerrahisi, klinik nörofizyoloji, periferik damar cerrahisi, perinatoloji ve yoğun bakım yan dallarında, bağlı ana dalda uzman olduktan sonra ve bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce o yan dal alanında yurt içinde veya yurt dışında en az iki yıl eğitim kurumlarında olmak üzere beş yıl süreyle araştırma, uygulama ve inceleme yapmış bulunanlara yan dal uzmanlık belgesi verilmesi hükmü getirilmiş ve yapılan müracaatları takiben gerekli şartları yerine getiren kişilere bu

uzmanlık yetkileri verilmiştir. Ayrıca bazı yan dallar birleştirilirken bazı yan dalların ise adı değiştirilmiştir.

Tıpta Uzmanlık Kurulu, Temmuz 2008'den bu yana 50'ye yakın toplantı yaparak gündemindeki konuları tartışmış ve çözümler üretmeye çalışmıştır. Tıpta uzmanlık sınavı, dış hekimliği uzmanlık sınavı ve yan dal uzmanlık sınavı gibi sınavlarda asistan kontenjanlarının belirlenmesi ve kurumlara dağıtılması, uzmanlık öğrencilerinin eş durumu, rapor, olumsuz kanaat vb. nedeniyle nakillerinin gerçekleştirilmesi, eğitim kurumlarının denetlenmesi ve en önemlisi de uzmanlık alanlarının müfredat ve standartlarının belirlenmesi, kurulun en önemli çalışma alanlarını oluşturmaktadır. Yeni ihdas edilen yan dallara yapılan müracaatların değerlendirilmesi, tıp dışı mesleklerin uzmanlık eğitimi ile yurt dışında yapılan uzmanlıklar ile ilgili tanınmışlık listelerinin hazırlanması da diğer görevleri arasındadır.

Ülkemizde, ana dal ve yan dal olmak üzere toplam 96 adet uzmanlık dalı ve bu dallarda eğitim veren yaklaşık 2500 eğitim birimi bulunmaktadır. Bu uzmanlık alanlarının müfredat ve standartlarının belirlenmesi amacıyla Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma Sistemi (TUKMOS) geliştirilmiş ve her dalda 5-10 öğretim üyesinden oluşan komisyonlar kurularak müfredat ve standartları oluşturmaları istenmiştir. 2010 yılında başlayan bu çalışmalarda dünyadan alınan örnekler, ilgili dalda faaliyet gösteren dernekler tarafından daha önce yapılan müfredatlar ve öğretim üyelerinin kendi deneyim ve bilgilerinden yararlanılmış olup 2013 yılı sonuna kadar tüm müfredatların uygulamaya konması planlanmaktadır. Bu kapsamdaki bir çalışma, dünyada ilk kez ülkemizde gerçekleştirilmektedir.

Görüldüğü üzere ülkemizde uzmanlık eğitimi ve bunu düzenleyen mevzuat zaman içinde birçok değişikliğe uğramıştır. Uzmanlık eğitiminin standartlarının belirlenmesi, müfredatın oluşturulması ve bunlara göre akreditasyonların yapılması çalışmaları hızla devam etmekte olup Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun en büyük amacı, uzmanlık eğitiminin dünya standartlarında verilebilmesi ve konusunda yetkin uzmanların yetiştirilmesidir.